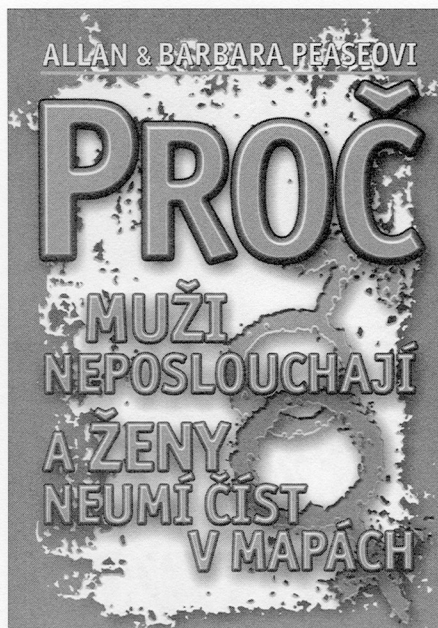

**Allan & Barbara Peaseovi:
Proč muži neposlouchají
a ženy neumí číst v mapách.**

Brno, Nakl. J. Alman 2000. 328 s.

V dnešní době se s knihami o rozdílech mezi muži a ženami protrhl pytel. Byl před pár lety český knižní trh, pokud jde o evolučně psychologickou literaturu, pole neorané, dnes začíná být pomalu těžké zorientovat se mezi jednotlivými tituly. V této záplavě nás zaujala recenzovaná kniha, která i přes některé drobné nedostatky, jež vyplývají z toho, že autoři knihy jsou nadšenými biologickými laiky, patří nejen díky svému vtipnému stylu k povedenějším publikacím na toto téma. Místy se autoři dopouštějí nepřesností, které však nejsou překážkou k pochopení tématu. Tím jsou rozdíly v mužských a ženských schopnostech a dovednostech, jež jsou důsledkem nutnosti řešit v průběhu evoluce rozdílné adaptivní problémy. V kostce jde o známý fakt, že zatímco muži se specializovali na lov, ženy sbíraly rostlinnou stravu a trávil mnohem více času mezi svými blízkými. Není tedy divu, že muži mají lepší prostorové a matematické schopnosti, zatímco ženy oplývají komunikačními dovednostmi a mají vyšší sociální IQ. V souladu s tímto zjištěním předpokládáme, že věty „Ve Velké Británii bylo v roce 1997 při nehodách na silnici zabito nebo zraněno 4132 dětí-chodců. Z nich bylo 2460 chlapců a 1492 dívek.“ napsala paní Barbara. 180 dětí jí zřejmě vypadlo nebo bylo po nehodě bez pohlaví.

Skutečnou perlou je však věta: „Naučíme-li se nové dovednosti, předáme ji geneticky svým dětem.“ Lamarck a Lysenko se musejí ve svých hrobech tetelit radostí. Těžko si domyslet, zda je pachatelem této hrůznosti překladatelka, nebo autoři. Ti v seznamu literatury citují např. fundamentální dílo moderní evoluční biologie Sobecký gen od R. Dawkinse. Ten píše: „Geny nepřímo ovlivňují vznik těl a tento vliv je přísně jednosměrný: získané vlastnosti se nedědí. Nezáleží na tom, kolik znalostí a moudrosti ve svém životě získáte; ani trochu z toho nepřenesou geny na vaše děti.“ Je možné, že autoři sice shromáždili velké množství nejnovějších poznatků, nicméně je možná ne zcela absorbovali.

I přes drobné nedostatky kniha přináší řadu zajímavých poznatků, na jejichž základě autoři odhalují mnohé nové souvislosti. Kupříkladu známá atraktivita blondýnek je vysvětlitelná na základě faktu, že světlé vlasy jsou znakem vysoké hladiny pohlavního hormonu estrogenu, který se spolupodílí na vyšší plodnosti. Podobně jako je paví ocas signálem kvality pavího samce, jsou i světlé vlasy známkou kvality (plodnosti) ženy. Dámy tedy nosí svůj paví ocas na hlavě. Po porodu (nejen) světlovláskám poklesne hladina estrogenu a ztmavnou vlasy. Na světě proto existuje jen velmi málo přirozených blondýnek starších třiceti let. Na druhé straně mužskou plodnost ovlivňuje testosteron, jež má také řadu vedlejších účinků (způsobuje plešatění, mohutný růst vousů, dokonce je s jeho nadbytkem spojena levorukost). To autoři vtipně shrnuli do věty „Ženy by si měly dávat pozor na plešatě a vousaté levoruké účetní s barytonovým hlasem, kteří si čtou v mapě a zároveň kýchají a kašlou.“ Podobná často humorná shrnutí typu „Ženy nemají dobré prostorové vnímání, protože kromě mužů nikdy nic jiného nelovily“ jsou do textu vložena ve zvýrazněných rámečcích. Kniha je velice přístupná čtenáři, který o biologii mnoho neví, avšak i odborník v ní najde spoustu nových a zajímavých údajů.

Ivan H. Tuf, Tomáš Grim

**Alfried Längle, Christine
Orglerová, Michael Kundi:
ESK – Existenciální škála**

Praha, Testcentrum 2001. 108 s.

Existenciální škála (ESK) je diagnostickým nástrojem, který se snaží dát odpověď na otázku: „Jak úspěšně – podle vlastního posouzení – člověk rozvinul, nechal vyzrát a uplatnil svou zvláštní schopnost vést svůj život? Jak dobře se tomuto člověku daří svými osobními silami smysluplně utvářet svou existenci?“

ESK vychází jednak z existenciálně-analytické antropologie V. E. Frankla a jeho teorie smyslu (logoterapie), dále pak z teorie rozpracované Alfredem Länglem, zejména z jeho metody uchopení smyslu.

ESK byla podle autorů vytvořena k trojímu účelu: (1) jako metoda zkoumání tématu smyslu nezávisle na teoretickém přístupu; (2) jako příspěvek do teoretické rozpravy v existenciální analýze a logoterapii; (3) jako metoda výzkumu v nozologii a psychopatologii nezávisle na teoretickém přístupu.

Dotazník ESK se skládá ze 46 položek-výroků. Na každou položku proband odpovídá zaškrtnutím jedné pozice na šestibodové stupnici (platí – neplatí). Položky jsou přiřazeny čtyřem základním stupnicím, které odpovídají čtyřem základním vlastnostem nutným pro smysluplné žití: sebeodstup, sebezpřesah, svoboda, odpovědnost. Tyto čtyři stupnice odpovídají čtyřem faktorům zjištěným faktorovou analýzou za použití kosé rotace. První dvě stupnice spolu vytvářejí faktor vyššího řádu osobních předpokladů (personalita), další dvě stupnice vytvářejí faktor situačních daností (existencialita).

Administrace je jednoduchá, u zdravých jedinců trvá asi 7 až 14 minut, u nemocných může být delší. Hrubý odhad výsledku lze provést pouhým pohledem na vyplněný dotazník. Pro většinu účelů je však žádoucí výpočet hrubých skóre. Pomocí tabulek lze pak hrubé skóre převést na skóre standardní.

Součástí českého vydání ESK jsou normy získané na vzorcích rakouské populace ve věku 18–70 let. Tyto normy jsou doplněny normami studentů pražských vysokých škol získanými na vzorku 182 osob v roce 1994. Jak uvádí autor české verze ESK Karel Balcar, přinejmenším pro naše vysokoškoláky jsou rakouské normy znatelně „přísnější“ než výsledky z našich vzorků.

ESK může být dobře využita jak v oblasti výzkumu, tak v klinické praxi, v psychologickém poradenství a pedagogické psychologii, v oblasti zdravotní a rehabilitační psychologie apod. Díky kvalitnímu a pečlivému zpracování české verze ESK se tato metoda jistě dočká širokého uplatnění (a snad i reprezentativní normalizace) i v našich podmínkách.

Tomáš Rodný

www.studovna.cz

**opravdu dobré knihy
a navíc na internetu platí 10% sleva**